

Nr 234.

Av herr **Bergman m. fl.**, om höjning av omsättningsskatten å spritdrycker.

Alltjämt beräknas en starkt växande upplåning och ökning av statsskulden, numera även för improduktiva ändamål. Men samtidigt lämnas en hel del synnerligen lämpliga inkomstkällor, av vilka betydligt mer än hittills kunde uttagas, denna gång oberörda.

Principiellt är ingenting att invända mot en konsumtionsskatt på onödiga och skadliga varor, vilkas konsumtion det ligger i folkhälsans intresse att minska, under förutsättning att de inflytande medlen användas på ett sätt, som icke medför ett permanent behov att upprätthålla den skadliga konsumtionen. Där ligger det svåraste problemet i denna finansfråga. Men deras användning i det nuvarande läget skulle ju till stor del gälla de extraordinära tillfälliga behov, som nu föreligga och som ju dock måste förutsättas vara av övergående art. Mot tanken att de i ekonomiskt avseende bäst lottade i en sådan tid få vidkännas hårdare direkt beskattning än annars skall här icke göras någon invändning under förutsättning att en sådan beskattning är klokt avvägd och icke medför kapitalflykt och ökad arbetslöshet. Men vid sidan av en sådan ökad direkt beskattning är det på sin plats att även en sådan indirekt beskattning tillgripes som är av den art, att ingen som ej frivilligt underkastar sig den behöver därav drabbas. En sådan, socialt oantastlig beskattning är skatten på obehövlige, onyttiga och skadliga konsumtionsartiklar.

Medan konsumtionen av spritdrycker i Sverige nedgått med cirka 30 procent jämfört med tiden före kriget, har motsvarande konsumtion i England nedgått med ej mindre än 60 procent och i Danmark med ännu långt mer. Och att nedgången i statistiskt mätbar konsumtion icke kompenseras — som mången kanske föreställer sig — genom en så stegrad olaga alkoholhandel, att verkningarna eluderas, det framgår av de siffror, som beteckna dryckenskapssymptom och andra skadeverkningar av alkoholförtäringen. De beivrade fylleriförseelserna ha nedgått i Sverige med cirka 50 procent, i England med 74 procent, i Danmark saknas fullständig riksstatistik på detta område, men det lider intet tvivel att nedgången även där varit synnerligen stor. En sannolikhetsberäkning med de faktorer, som äro kända, visar att nedgången icke torde ha understigit 60 procent; troligen är den vida större.

Och huvudorsaken till denna nedgång i konsumtion och i dryckenskapssymptom är väsentligen den särdeles starka skattebelastning, som man i dessa bägge länder lagt på alkoholdryckerna (i England därjämte en omfattande inskränkning av försäljningsställen och försäljningstider). Till be-

lysning härom må meddelas, att under det i England försäljningspriset på en flaska (motsvarande cirka $\frac{3}{4}$ liter) av den allmännast brukliga spritdrycken (*whisky*) vid tiden omedelbart före krigsutbrottet utgjorde omkring 4 shillings, utgjorde medelpriset för samma kvantitet under tiden 1923—1926 omkring $12\frac{1}{2}$ shillings; för närvarande är det ytterligare något höjt.

Gå vi till Danmark, finna vi, att en flaska (cirka $\frac{3}{4}$ liter) Aalborgs akvavit, som kort före krigsutbrottet kostade 60 à 70 öre, vid slutet av 1917 kostade 11 kronor, vid slutet av 1919 cirka 12 kronor 50 öre. Detta pris har i det väsentliga fortfarande bibehållits.

Medan man i de nämnda länderna vågat sig på att till här ovan angivna höjdlägen belasta den socialt skadliga spritkonsumtionen, har man här hos oss blott företagit obetydliga höjningar, och trots statens oerhörda behov av extra inkomster har Kungl. Maj:t i år i avseende på denna skattekölla bibehållit status quo. Man har alltid sagt sig befara att konsumtionen vid ökad beskattning skulle så avsevärt sjunka att den ökade statsinkomsten utebleve. Men dessa farhågor ha icke slagit in. Konsumtionen har visserligen sjunkit — och detta är blott en fördel — men den beräknade statsinkomsten har tack vare ökningen av skatten dock influtit. Och i de nämnda länderna, där skatteökningen varit mycket stark, har konsumtionen sjunkit vida mer, men samtidigt statsinkomsten genom den höga skatten högst väsentligt ökats.

I Danmark nedgick konsumtionen oerhört, men staten fick det oaktat, tack vare skattens kraftigt tilltagna belopp, icke desto mindre en ökning från cirka 16 miljoner kronor (summan av skatter och tullar på alla slags alkoholdrycker) år 1913 till cirka 64 miljoner år 1929. Analog erfarenheter, blott i något olika proportion och i större dimensioner, har man i England.

Det återstår dock två invändningar att möta. Först och främst säger man: beskattas laglig sprit för högt, blir följderna en hejdlös smuggling och hembränning. De oerhört sänkta siffrorna för alkoholskador i Danmark och England (deliriumfall, fyllerifall m. m.) visa, att i dessa länder denna olägenhet i stort sett icke lyckats eludera beskattningens konsumtionssänkande verkan, och även om man medger att svårigheterna i Sverige med dess geografiska förhållanden skulle bliva större, måste man dock betänka, att smuggling och annan olaga handel icke kan med framgång bekämpas på de låga prisernas väg, ty den olaga handeln rättar sina priser efter omständigheterna, och vill man driva affärskonkurrens med smuglingen, så pressas man ned i riktning emot självkostnadsgränsen vid prissättningen, vilket ju blott skulle resultera i ökad alkoholism. Exempelen från Finland äro i detta avseende lärerika. Olaga alkoholhandel måste i stället kraftigt bekämpas med samhällets alla maktmedel, och vartill skola i främsta rummet de rikligt flödande alkoholinkomsterna användas, om icke till att effektivt övervaka lagarnas efterlevnad? Rusdrycksmedlen räcka rikligen till för hur stark och modernt utrustad bevakning som helst.

Den andra invändningen är av mera social innebörd: en hög beskattning

av allmänna konsumtionsartiklar får en förhatlig klasslagskaraktär, säger en och annan. Vad den invändningen angår, kan det vara nog att anföra ett yttrande i den frågan av det engelska arbetarepartiets ledare. Han sade: »Demokratien bör icke resonera så, att då en klass har de och de rättigheterna, böra alla klasser kräva samma rättigheter. Det är fåvitskt. Låt oss i stället se till, att de rättigheter, demokratien kräver, äro rättigheter värda att äga och icke rättigheter med sjukdom, fördärv och last i följe. Rätten att gå under, att gå vilse — den rätten avstå vi åt första bästa, som vill ha den. Vi önska den icke.» Den kolossala engelska spritskattestegringen ägde rum under arbetarepartiets medverkan. Och Danmarks nuvarande socialdemokratiska statsminister Stauning yttrade till representanter för en svensk kommitté, som frågade honom om denna punkt: »I den mån det förekommit någon opposition mot den danska alkoholbeskattningen, har den väsentligen kommit från lager *under* arbetarklassen.» — Invändningen ur klassmotsatsernas synpunkt kan härmed vara nog bemött.

På grund av vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte för sin del begära följande ändrade lydelse av andra paragrafen i förordningen om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker:

§ 2.

Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 3 kronor, för liter räknat, dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Detaljhandelsbolagen — — — — — omsättningsskatten.

Stockholm den 23 januari 1934.

J. Bergman.

John Sandén.

John Björck.